

Byla C-305/23 [Bacigán]¹

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka

Gavimo data:

2023 m. gegužės 15 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Juzgado de lo Mercantil n.º 10 de Barcelona (Ispanija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gegužės 2 d.

Ieškovė:

Valstybinė mokesčių administravimo agentūra

Atsakovas:

S.E.I.

Pagrindinės bylos dalykas

Nemokumo procedūra – Nemokaus skolininko (šioje byloje – atsakovo) prašymas panaikinti neįvykdytus įsipareigojimus – Vieno iš kreditorių (šioje byloje – ieškovės) prieštaravimas tokiam panaikinimui – Prieštaravimo pagrindas: administracinės sankcijos už labai sunkų mokesčių teisės pažeidimą skyrimas skolininkui prieš jam pateikiant prašymą panaikinti įsipareigojimus

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo – SESV 267 straipsnis – Nacionalinių nuostatų atitiktis Direktyvai (ES) 2019/1023 – Direktyvos 2019/1023 1 straipsnio 4 dalis ir 23 straipsnio 1 ir 2 dalys – Valstybių narių galimybė gali išplėsti nemokių verslininkų skolų panaikinimo procedūrų taikymo sritį, įtraukiant į ją ir nemokius fizinius asmenis, kurie nėra verslininkai – Nukrypimo nuo teisės į skolų panaikinimą apimtis – Nesąžiningo elgesio sąvoka

¹ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prejudiciniai klausimai

Pirmasis: Jei nacionalinis įstatymų leidėjas nusprendžia išplėsti nemokių verslininkų skolų panaikinimo procedūrų taikymo sritį, įtraukiant į ją ir nemokius fizinius asmenis, kurie nėra verslininkai, kaip numatyta 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 1 straipsnio 4 dalyje, ar jis turi būtinai suderinti savo reguliavimą su šios direktyvos III antraštinėje dalyje įtvirtintomis nuostatomis?

Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai,

Antrasis: Ar 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nesąžiningo elgesio sąvokos taikymo sritis apima skolininko neatsargų ar nerūpestingą elgesį, kuris yra skolos atsiradimo priežastis?

Jeigu atsakymas į šį antrąjį klausimą būtų neigiamas,

Trečiasis: Ar 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose nurodyti atvejai yra baigtinis aiškiai apibrėžtų ir pagrįstų aplinkybių sąrašas, o gal valstybės narės gali įtraukti kitas aiškiai apibrėžtas ir pagrįstas aplinkybes?

Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta, kad valstybės gali nustatyti kitas, nei nurodytos 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose, aiškiai apibrėžtas ir pagrįstas aplinkybes,

Ketvirtasis: Ar valstybės įtrauktos naujos aiškiai apibrėžtos aplinkybės bet kuriuo atveju turi būti pagrįstos nesąžiningu elgesiu ar piktnaudžiavimu?

Jeigu į [trečiąjį ir ketvirtąjį] klausimus būtų atsakyta, kad valstybės negali įtraukti kitų aplinkybių, nei išvardytos 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose; arba kad jeigu jos įtraukia kitą aiškiai apibrėžtą elgesį, jis turi būti pateisinamas nesąžiningu skolininko elgesiu ar jo piktnaudžiavimu,

Penktasis: Ar atitinkantis Direktyvos 23 straipsnio aiškinimas reiškia, kad netaikoma tokia nuostata, kaip *texto refundido de la Ley Concursal* (konsoliduotas Bankroto įstatymas) 487 straipsnio 1 dalies 2 punktas, kai labai sunkus mokesčių teisės pažeidimas padarytas dėl skolininko elgesio, kuris nėra nesąžiningas ar piktnaudžiavimas?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis

veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132:

1 straipsnio 1 dalis, 2 dalies h punktas ir 4 dalis

23 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Ley 16/2022, de 5 de septiembre, de reforma del texto refundido de la Ley Concursal (2022 m. rugsėjo 5 d. Įstatymas Nr. 16/2022, iš dalies keičiantis konsoliduotą Bankroto įstatymą) aiškinamasis raštas; šiuo įstatymu į Ispanijos teisę perkelta Direktyva (ES) 2019/1023:

486 straipsnis

487 straipsnio 1 dalies 2 punktas

Ley 58/2003, de 17 de diciembre, General Tributaria (2003 m. gruodžio 17 d. Bendrasis mokesčių įstatymas Nr. 58/2003):

191 straipsnio 1 ir 4 dalys

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2016 m. liepos mėn. S.E.I. – atsakovas pagrindinėje byloje ir nemokus skolininkas nemokumo procedūroje – kaip individualus verslininkas pradėjo vykdyti mažmeninę duonos, duonos gaminių ir konditerijos gaminių prekybą. Per pirmuosius metus jis galėjo padengti savo verslo veiklos išlaidas. Vis dėlto nuo antrųjų metų veiklos rezultatai ėmė blogėti ir atsirado poreikis pasinaudoti mažomis paskolomis, kad būtų padengtos visos su verslu susijusios išlaidos, tol, kol situacija tapo netvari, todėl 2018 m. spalio mėn. jis buvo priverstas nutraukti veiklą, palikdamas negrąžintų skolų. S.E.I., nutraukęs savo verslo veiklą, dirbo sandomu darbuotoju dviejose bendrovėse, o vėliau tapo bedarbiu.
- 2 S.E.I., tapęs nemokiu, bandė sudaryti neteisminį susitarimą padedant nemokumo tarpininkui. Šio susitarimo nepavyko pasiekti, todėl nemokumo tarpininkas 2020 m. birželio 19 d. pats pateikė prašymą pradėti viešą nemokumo procedūrą skolininkui S.E.I. S.E.I. neįvykdyti reikalavimai sudarė iš viso 143 021,35 euro.
- 3 2020 m. liepos 8 d. nutartimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė paskelbti nemokų skolininką bankrutavusiu.
- 4 2022 m. liepos 13 d. bankroto administratorius (prekybos bendrovė *RCD CONCURSAL, S.L.P.*) pateikė galutinę sąskaitų patvirtinimo ir apmokėjimo ataskaitą, prašydamas užbaigti nemokumo procedūrą. Apie šią ataskaitą kitoms šalims pranešta 2022 m. rugsėjo 21 d.

- 5 2022 m. spalio 18 d. Nemokus skolininkas pateikė prašymą laikinai sustabdyti reikalavimų, kurie negalėjo būti įvykdyti likviduojant jos turtą, vykdymą ir nurodė šiuos reikalavimus:

[KREDITORIUS]	SKOLA	NEPANAIKINTA SUMA
FOGASA	6 701,99 EUR	850,00 EUR
N. C. P.	4 597,77 EUR	0,00 EUR
A.E.A.T.	9 254,65 EUR	2 127,32 EUR
DIPUTACIÓ DE BARCELONA	374,35 EUR	0,00 EUR
T.G.S.S.	21 802,60 EUR	10 901,30 EUR
AGM ABOGADOS	3 750,00 EUR	0,00 EUR
AIGÜES DE MANRESA	189,95 EUR	0,00 EUR
CAIXABANK S. A.,	5 135,37 EUR	0,00 EUR
CCPP C/ COLL BAIX 34	350,00 EUR	0,00 EUR
DIR MARAGALL	85,00 EUR	0,00 EUR
ENDESA ENERGIA S. A.,	3 184,14 EUR	0,00 EUR
FECSA ENDESA (COMERCIALIZADORA GAS POWER)	159,75 EUR	0,00 EUR
GRUPO ORANGE ESPAÑA	423,38 EUR	0,00 EUR
NATURGY ENERGY GROUP	252,49 EUR	0,00 EUR
PRA IBERIA S. L., (BUVĘS WIZINK BANK)	1 365,55 EUR	0,00 EUR
	57 626,99 EUR	13 878,62 EUR

Jis taip pat pasiūlė mokėjimo planą dėl reikalavimų, susijusių su turtu, ir privilegijuotų reikalavimų, kurių, jo nuomone, negalima panaikinti.

- 6 2022 m. lapkričio 18 d. *Agencia Estatal de Administración Tributaria* (A.E.A.T.), remdamasi 2022 m. rugsėjo 5 d. *Real Decreto-Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal, en su versión modificada por la Ley 16/2022, de 5 de septiembre* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2020, kuriuo patvirtinamas konsoliduotas Bankroto įstatymas, iš dalies pakeistas 2022 m. rugsėjo 5 d. Įstatymu Nr. 16/2022) 487 straipsnio 1 dalies 2 punktu, pateikė prieštaravimą raštu dėl neįvykdytų įsipareigojimų panaikinimo. Aplinkybės, kuriomis grindžiamas A.E.A.T. prieštaravimas yra šios: prieš kurį laiką, 2020 m. balandžio 20 d., A.E.A.T. skyrė S.E.I. 504,99 euro baudą už tai, kad jis 2018 m. laiku nesumokėjo prie šaltinio išskaitytos sumos, kurią jis privalėjo apskaičiuoti nuo nuompinigių, kuriuos pats S.E.I. mokėjo už komercinių patalpų nuomą. Vadovaudamasi *Ley 58/2003 General Tributaria* (Bendrasis mokesčių įstatymas Nr. 58/2003) 191 straipsnio 4 dalimi, A.E.A.T. nusprendė, kad šios prievolės išskaityti mokesčius prie šaltinio nevykdymas yra labai sunkus mokesčių teisės pažeidimas, nes S.E.I. elgesyje A.E.A.T. įžvelgė rūpestingumo, kurio reikalaujama iš mokesťines prievolės vykdančių mokesčių mokėtojų, stoką.

- 7 A.E.A.T. pareiškus prieštaravimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2022 m. lapkričio 24 d. nutartimi nutarė iškelti bankroto bylą ir ją nagrinėti, o nemokiam skolininkui ir bankroto administratoriui buvo nurodyta išdėstyti savo argumentus.
- 8 2022 m. gruodžio 16 d. nemokus skolininkas ir bankroto administratorius pateikė atitinkamus procesinius dokumentus, kuriais užginčijo A.E.A.T. prieštaravimą dėl prašymo panaikinti skolą.
- 9 Kadangi nė viena iš šalių nepateikė jokių kitų įrodymų, išskyrus rašytinius įrodymus byloje, 2023 m. sausio 9 d. nutartimi byla buvo užbaigta ir parengta sprendimui priimti.
- 10 2023 m. kovo 16 d. nutartimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas informavo šalis apie galimybę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl dviejų klausimų, susijusių su nacionalinės teisės aktuose numatytos skolos panaikinimo tvarkos suderinamumo su Direktyvoje (ES) 2019/1023 nustatyto reglamentavimu.
- 11 Atsižvelgęs į ieškovo pastabas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą tikslingumo, visų pirma dėl Direktyvos (ES) 2019/1023 23 straipsnyje įtvirtintos sąvokos „nesąžiningas“ aiškinimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas performulavo ir išplėtė prejudicinius klausimus.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 12 A.E.A.T., remdamasi pirmiau išdėstytais argumentais, prieštarauja skolos panaikinimui. Nemokus skolininkas ir bankroto administratorius skundžia A.E.A.T. prieštaravimą dėl skolos panaikinimo.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 13 Direktyvos (ES) 2019/1023 1 straipsnio 2 dalyje apibrėžiama materialinė šios taisyklės taikymo sritis taip, kad Direktyva netaikoma šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms procedūroms, susijusioms su skolininkais, kurie yra fiziniai asmenys, kurie nėra verslininkai (žr. Direktyvos 1 straipsnio 2 dalies h punktą). Vis dėlto šios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali išplėsti nemokių verslininkų skolų panaikinimo procedūrų taikymo sritį, įtraukdamos į ją ir nemokius fizinius asmenis, kurie nėra verslininkai.
- 14 Nagrinėjamu atveju nemokus skolininkas tiek prašyme dėl neteisminio susitarimo, tiek pareiškimе dėl nemokumo procedūros pradėjimo aiškino, kad jis nėra verslininkas.
- 15 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pirmiausia kyla klausimas, ar nacionalinis įstatymų leidėjas, nusprendęs išplėsti materialinę skolos

panaikinimo tvarkos taikymo sritį, įtraukiant į ją ir nemokus fizinius asmenis, kurie nėra verslininkai, turi taip pat suderinti savo tvarką su Direktyvos nuostatomis, reglamentuojančiomis nemokių verslininkų skolos panaikinimą.

- 16 Šiuo atveju kyla abejonių, ar Direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje naudojamas teisėkūros metodas turėtų būti aiškinamas kaip minimalaus derinimo direktyva, t. y., kad Europos teisės aktų leidėjas reglamentuoja verslininkų skolos panaikinimo mechanizmus, o valstybės gali nustatyti kitas, griežtesnes šių mechanizmų taikymo sąlygas, o gal šiuo atveju naudojamas teisėkūros metodas yra neprivalomas reguliavimo derinimo išplėtimas, t. y., valstybėms suteikiama galimybė suderintą skolų panaikinimo mechanizmą taikyti ir ne verslininkams.
- 17 Kitaip tariant, jeigu Direktyvos tikslas yra suderinti nacionalinius teisės aktus, susijusius su verslininkų skolų panaikinimu, o direktyvoje taip pat numatyta galimybė valstybėms savo nuožiūra išplėsti skolų panaikinimo mechanizmų taikymo sritį, įtraukiant į ją ir ne verslininkus, ar tokiu atveju reikia suprasti, kad jeigu valstybė nusprendžia skolų panaikinimo mechanizmą taikyti ir ne verslininkams, ji turi priimti perkėlimo normą, atitinkančią direktyvos III antraštinės dalies (20–24 straipsniai) nuostatas, kad būtų suderinta ir neprivalomai išplėsta Direktyvos taikymo sritis?
- 18 Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, kitas klausimas, kuris kyla, yra susijęs su Direktyvos 23 straipsnyje nurodytos nesąžiningo elgesio sąvokos aiškinimu ir taikymo sritimi bei nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių skolos panaikinimą, atitiktimi Direktyvos nuostatomis.
- 19 Direktyvos 23 straipsnyje, kalbant apie aplinkybes, dėl kurių gali būti atsisakyta panaikinti skolas, nurodomos dvi atvejų grupės:
 1. Kai nemokus verslininkas įsiskolindamas, nemokumo procedūros metu arba gražindamas skolą, vertinant pagal nacionalinę teisę, veikė kreditorių arba kitų suinteresuotųjų subjektų atžvilgiu nesąžiningai arba piktnaudžiaudamas, nedarant poveikio nacionalinėms taisyklėms dėl įrodinėjimo pareigos.
 2. Tam tikromis aiškiai apibrėžtomis aplinkybėmis ir kai tokios nukrypti leidžiančios nuostatos yra tinkamai pagrįstos, toliau nurodant Bendrijos standartą: „pavyzdžiui, kai“ ir toliau a–f punktuose nustatant šešis atvejus.
- 20 *Ley 58/2003 General Tributaria* (Bendrasis mokesčių įstatymas Nr. 58/2003) 191 straipsnio 4 dalyje numatytos dvi elgesio rūšys, kurios gali būti kvalifikuojamos kaip labai sunkus mokesčių teisės pažeidimas. Taigi nuostatoje išskiriamos dvi skirtingos dalys:
 1. Pažeidimas yra labai sunkus, kai naudojamos sukčiavimo priemonės.

2. Pažeidimas taip pat yra labai sunkus, net jei nebuvo naudojamos sukčiavimo priemonės, kai išskaičiuotos prie šaltinio sumos arba sumos, kurios turėjo būti išskaičiuotos prie šaltinio, arba avansiniai mokėjimai nebuvo sumokėti, jei išskaičiuotos prie šaltinio ir nesumokėtos sumos ir priskaičiuoti ir nesumokėti avansiniai mokėjimai sudaro daugiau kaip 50 % baudos bazės sumos.
- 21 A.E.A.T. sprendime dėl baudos skyrimo nusprendė, kad nemokus skolininkas padarė labai sunkų mokesčių teisės pažeidimą, nes jo elgesyje įžvelgiamas „*nepakankamas rūpestingumas, kurio reikalaujama iš mokesčių prievoles vykdančio mokesčių mokėtojo; jei būtų buvęs rūpestingas mokesčių mokėtojas būtų per nustatytą terminą pripažinęs savo mokesčinę skolą atvirkštinio apmokestinimo būdu*“.
- 22 Nagrinėjamu atveju nemokus skolininkas nesumokėjo išskaičiuotų prie šaltinio sumų, nes nebuvo pakankamai rūpestingas vykdydamas savo mokesčines prievoles, bet sukčiavimo priemonių naudojimo nebuvo pastebėta.
- 23 Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas: ar Direktyvos 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nesąžiningo elgesio sąvokos taikymo sritis apima skolininko neatsargų ar nerūpestingą elgesį, kuris yra skolos atsiradimo priežastis?
- 24 Jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla kitas klausimas dėl Direktyvos 23 straipsnio 2 dalyje pateiktos formuluotės „*tam tikromis aiškiai apibrėžtomis aplinkybėmis ir kai tokios nukrypti leidžiančios nuostatos yra tinkamai pagrįstos, pavyzdžiui, kai*“ apimties.
- 25 Ar Direktyvos 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose nurodyti atvejai yra baigtinis aiškiai apibrėžtų ir pagrįstų aplinkybių sąrašas, o gal valstybės narės gali įtraukti kitas aiškiai apibrėžtas ir pagrįstas aplinkybes?
- 26 Jeigu į šį [trečiąjį] klausimą būtų atsakyta, kad valstybės gali įtraukti kitas aiškiai apibrėžtas ir pagrįstas aplinkybes, kuriomis neleidžiama arba ribojama galimybė pasinaudoti skolų panaikinimu, ar valstybės nustatytų aplinkybių įtraukimas bet kuriuo atveju turi būti grindžiamas nesąžiningu elgesiu arba piktnaudžiavimu?
- 27 Galimybė įtraukti kitas aplinkybes, nei išvardytos Direktyvos 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose ar jos nebuvimas pateisintų tai, kad nacionaliniuose teisės aktuose būtų galima numatyti sankcijas už labai sunkius mokesčių teisės pažeidimus.
- 28 Jei į [trečiąjį ir ketvirtąjį] klausimus būtų atsakyta, kad valstybės negali įtraukti kitų aplinkybių, nei išvardytos Direktyvos 23 straipsnio 2 dalies a–f punktuose, o jei jos įtraukia kitas aiškiai apibrėžtas elgesio rūšis, jos turi būti grindžiamos skolininko nesąžiningumu arba nerūpestingumu, tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla penktasis klausimas, susijęs su

texto refundido de la Ley Concursal, en su versión modificada por la Ley 16/2022 (Bankroto įstatymas, iš dalies pakeistas Įstatymu Nr. 16/2022) 487 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitiktis. Pagal šią nuostatą skolininkui, kuriam per dešimt metų iki prašymo panaikinti skolą pateikimo dienos galutiniu administraciniu sprendimu buvo paskirta sankcija už labai sunkius mokesčių teisės pažeidimus, negali būti panaikinti neįvykdyti įsipareigojimai, nebent prašymo panaikinti skolą pateikimo dieną jis būtų visiškai sumokėjęs už tokį pažeidimą jam tenkančią prievolę.

- 29 Atsižvelgiant į tai, kad šioje nuostatoje nedaromas joks skirtumas dėl labai sunkaus mokesčių teisės pažeidimo rūšies, ji bet kuriuo atveju veikia kaip automatinė kliūtis panaikinti skolą, neatsižvelgiant į tai, ar labai sunkus mokesčių teisės pažeidimas padarytas dėl skolininko nesąžiningo elgesio ar piktnaudžiavimo, ar ne. Dėl elgesio diferenciacijos nebuvimo kyla klausimas: ar atitinkantis Direktyvos 23 straipsnio aiškinimas reiškia, kad netaikoma tokia nuostata, kaip *texto refundido de la Ley Concursal* (konsoliduotas Bankroto įstatymas) 487 straipsnio 1 dalies 2 punktas, kai labai sunkus mokesčių teisės pažeidimas padarytas dėl skolininko elgesio, kuris nėra nesąžiningas ar piktnaudžiavimas?